

Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä laiksi rikoslain väkisinmakaamista ja vapautta loukkaavaa haureutta koskevien säännösten muuttamisesta

Eduskunta on 16 päivänä helmikuuta 1993 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 365/1992 vp.

Valiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäviksi myös ed. O. Ojalan ym. lakialoitteen n:o 25/1991 vp laeiksi rikoslain 20 ja 21 luvun sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 1 §:n muuttamisesta ja ed. Pykäläisen ym. lakialoitteen n:o 28/1991 vp laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta, jotka eduskunta on 14 päivänä toukokuuta 1991 lähettänyt lakivaliokuntaan.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Ilkka Rautio oikeusministeriöstä, lähetystöneuvos Anja-Riitta Ketokoski ulkoasiainministeriöstä, puheenjohtaja, varatuomari Soile Pohjonen ja sihteeri, erikoistutkija Pirkko Kiviaho tasa-arvoasiain neuvottelukunnan väkivaltajaostosta, rikosylikomisario Paul Kokko Helsingin poliisilaitokselta, pääsihteeri Martti Esko Kirkon perheasiainkeskuksesta, puheenjohtaja Merja Helle Unioni Naisasialiitto Suomessa ry:stä ja lakimies Kristiina Kehrävuori Raiskauskriisikeskus Tukiniaisesta sekä professori Raimo Lahti.

Hallituksen esitys ja lakialoitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslain 20 luvun säännöksiä siten, että niitä voitaisiin soveltaa myös avioliitossa tehtyyn väkisinmakaamiseen ja muuhun tällaiseen rikokseen. — Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoitteessa n:o 25/1991 vp ehdotetaan rikoslain 20 luvun muuttamista siten, että nykyiset 1 ja 2 § yhdistettäisiin rikokseksi sukupuoli itsemääräämisoikeutta vastaan, jossa uhri ja teki- ja voisivat olla kumpaa sukupuolta tahansa. Ri-

kos olisi virallisen syytteen alainen. Myös pahoinpitely lievää pahoinpitelyä lukuun ottamatta olisi virallisen syytteen alainen rikos. Lisäksi homoseksuaalisuuteen kehottamisen rangaistavuus poistettaisiin.

Lakialoitteessa n:o 28/1991 vp ehdotetaan rikoslain 20 luvun 1 §:n muuttamista siten, että väkisinmakaaminen on rangaistavaa myös silloin, kun se tapahtuu avioliitossa. Väkisinmakaamisesta voitaisiin tuomita vankeuteen enintään 10 vuodeksi. Lisäksi ehdotetaan 11 §:n muuttamista siten, että teko olisi virallisen syytteen alainen rikos, jollei rikoksen uhri kiellä rikoksen tutkimista tai siitä syyttämistä.

Valiokunnan kannanotot

Useimmissa Euroopan maissa avioliitossa tapahtuva väkisinmakaaminen on kriminalisoitu. Eräissä maissa tällainen lainsäädäntö on jo vanhempaa perua, mutta varsin monessa maassa rikoslain säännöksiä on tältä osin muutettu viime vuosina, vuoden 1990 molemmin puolin.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan kysymyksessä on periaatteellisesti tärkeä lakiehdotus, joka heijastaa muutunutta tasa-arvon käsitettä, ettei avioliitto vähennä eikä poista puolisojen seksuaalista itsemääräämisoikeutta, sekä sitä lainsäädännössä yleisesti hyväksyttyä tavoitetta, ettei avioliiton solmiminen saa heikentää puolison asemaa. Hallituksen esityksessä pidetään myös tärkeänä, että meillä on tällaisissa asioissa samanlainen lainsäädäntö kuin Euroopassa yleensä.

Valiokunta yhtyy kaikkiin edellä kerrottuihin perusteisiin. Lisäksi valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen antamisen jälkeen Euroopan neuvoston naisten ja miesten tasa-arvoa käsittelevässä kolmannessa ministerikokouksessa Roomassa lokakuussa 1993 on hyväksytty julistus naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamisesta

sekä Yhdistyneiden Kansakuntien yleiskokouksessa joulukuussa 1993 julistus naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi. Suomi on allekirjoittanut julistukset, jotka kumpikin edellyttävät puheena olevan lakiehdotuksen hyväksymistä.

Edellä lausutun perusteella valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän periaatteellisesti tärkeän lakiehdotuksen hyväksymistä sellaisenaan.

Rikoslain 20 luvussa on useita muitakin epäjohtonmukaisia ja korjaamista vaativia säännöksiä kuin lakiehdotukseen sisällytetyt. Niiden uudistaminen vaatii kuitenkin perusteellisen valmistelutyön, joka on parhaillaan käynnissä oikeusministeriön rikoslakiprojektissa. Rikoslakiprojektin ehdotus seksuaalirikoksista (Oikeusministeriön lainvalmisteluosaston julkaisu 8/1993) on luovutettu oikeusministerille joulukuussa

1993 ja se on parhaillaan laajalla lausuntokierroksella. Valiokunta katsoo, että ennen tämän ehdotuksen viimeistelyä ei ole syytä muuttaa 20 luvun säännöksiä enemmälti kuin hallituksen esityksessä on ehdotettu. Sen vuoksi valiokunta ei tässä yhteydessä katso voivansa puoltaa lakialoitteiden hyväksymistä.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Edelleen lakivaliokunta ehdottaa,

että lakialoitteet n:ot 25 ja 28/1991 vp hylättäisiin.

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Halonen ja jäsenet Häkämies, Komi, Lehtinen, Luhtanen,

Mäkelä, Polvi, Savela, Seivästö, Suhola, Tykkyläinen, Viljanen ja Vuoristo sekä varajäsen Lindqvist.